

L'IMPACTE SOCIAL D'UN METGE DE POBLE DE PRINCIPIS DEL SEGLE XX: AGUSTI SOLÉ I XARPELL (1887-1953)

Marcel COROMINES i BALLESTBO

Joan COROMINES i BALLESTBO

Enric BARTRINA i COROMINAS

L'Home:

Neix el dia 8 de desembre de 1887 a Solsona, a les 12 de la nit, fill del carnicer Antoni Soler (1) de Solsona, i de Maria Xarpell de Linyà.

Es casa el dia 20 de novembre de l'any 1912 (2) amb Josefa Melet Mollet. Ell tenia 25 anys i ella 26. Els testimonis foren D. Antonio Sereix i Núñez, jutge de 1a. instància i Joan Ferran i Jané, metge de Sant Llorenç de Morunys. No tingueren cap fill fruit del matrimoni.

Té un germà, Josep, que estudia medicina també, acabant la carrera l'any 1931. Aquest es casa amb una metgessa, de manera que durant uns anys exerciren a Solsona tres membres de la família Solé.

Mor el dia 3 de setembre de 1953, al seu domicili del carrer del Castell, nº 17 (3), d'un càncer vesical segons consta en el Registre Civil, foli 26, número 20.

El metge:

Cursa el batxillerat a l'Institut de Lleida fins a l'any 1904, amb notes discretes si bé exceleix en llatí, àlgebra i alemany.

Estudià a la Facultat de Medicina de Barcelona, començà l'any 1904 i acabà la carrera l'any 1910 (4). Els tres primers anys obté 2 excel·lents, 5 notables i 3 aprovats; els altres tres cursos, però, només obté aprovats i fins i tot la Patologia Quirúrgica 1 se li entravessa i ha de repetir-la el curs següent. Es llicencia el dia 18 de novembre de 1910 i obté el títol de Medicina i Cirurgia el dia 14 de gener de 1911.

Probablement s'establí a Solsona immediatament després d'acabar la carrera; la primera notícia que en tenim és una anotació en un llibre del farmacèutic Ramon Vilà, on hi consta una recepta que féu l'any 1910. Tenim també un

testimoniatge personal de Màrius Coromines Reig, el meu pare, que l'any 1911 fou comissionat amb altres estudiants de capellà per recollir donatius per a la festa de Sta. Cecília que es feia al Seminari; acudiren al Dr. Solé, que encara estava solter, perquè com a metge formava part dels prohoms de la ciutat.

La següent notícia d'ell com a metge la trobem l'any 1917 (5) quan, juntament amb el veterinari Joan Pellicer, és comissionat per fer desinfectar "cal Guínot" on habitava Ramon Arceda "Titinyó" que mor de la "verola" i en ésser pobre de solemnitat havia estat traslladat a l'hospital. En aquells moments Agustí Solé ja formava part de la Junta de Sanitat com a vocal.

L'any següent es produeix la terrible epidèmia de grip que assolà tot el món causant 21.000.000 de morts (6). A Solsona tingué també la seva incidència i el metge Solé hagué d'enfrontar-se al desgavell. El dia 30 de setembre de 1918 es reuneix la Junta de Sanitat sota la Presidència de l'alcalde accidental Pere Casserras Bonany i el metge titular Antoni Majó. No hi assisteixen, però, els altres metges de la ciutat: Pere-Celestí Muixí, sots-delegat de medicina, Enric Rovira Call, i Agustí Solé Xarpell; el primer per estar greument malalt, i els altres dos "por estar de servicio en los pueblos comarcanos, según manifestación".

L'any 1921 es nomenat metge titular de Solsona (7).

El dia 13 de desembre de 1923 (8) es reuneix la Junta de Sanitat sota la presidència de l'alcalde Francisco Augé Reig per a la presa de possessió dels nous càrrecs, que seran vàlids durant un trienni. Queda constituïda de la manera següent:

President: Francisco Augé Reig, alcalde

Secretari: Enric Rovira Call, sots-delegat medicina

Vocals nats: Climent Molins Ramonet, secretari Ajuntament; Joan Pellicer Vigas, veterinari municipal

Vocals renovables: Agustí Solé Xarpell, metge; Lluís Baixas Castellví, metge; Leopold Vicens Font, veterinari

Es fa constar que no ha estat possible incloure-hi al farmacèutic municipal, perquè la plaça està vacant.

El dia 13 de juny de 1924 (9) es reuneix la Junta sota la presidència del Delegat Governatiu Sr. Lluís Barrera. Formen la Junta en aquell moment: l'alcalde Estanislau Ramonet, els metges Enric Rovira, Agustí Solé i Lluís Baixas, els veterinaris Joan Pellicer i Leopold Vicens, i el secretari Climent Molins. El motiu és prendre les mesures oportunes perquè a la major brevetat es procedeixi a la construcció de la nova xarxa de clavegueres, com ja havia recomanat la mateixa Junta el mes d'abril anterior.

El dia 20 de juny de 1924 (10) es torna a reunir la Junta, inclòs el Delegat Governatiu, i amb l'assistència del Sr. Aureliano Jiménez del Rey Inspector Provincial de Sanitat, per examinar les causes i procedència de l'epidèmia que es va estenent per la població. Examinats uns quants malalts, els metges arriben a la conclusió que es tracta d'una epidèmia de febre tifoide.

El dia 25 d'octubre de 1926 (11) es constitueix la nova Junta, que queda de la següent manera:

President: Josep Maria Muxí Nasau

Vice-President: Rosend Sarri Muntada, farmacèutic

Secretari: Enric Rovira Call, metge

Vocals nats: Climent Molins Ramonet; Agustí Solé Xarpell, metge; Rosend Sarri Muntada, farmacèutic; Joan Pellicer Bigas, veterinari; Rnt. Domingo Alsina Ribas; Josep Cases Sant, mestre.

Vocals electes: Lluís Baixas Castellví, metge; Leopold Vicens Font, veterinari; Lluís Mosella Isanta.

El dia 30 d'octubre de 1928 (12) es fa una altra Junta per aprovar el Reglament de Sanitat; el metge Agustí Solé Xarpell continua essent-ne membre.

El dia 25 de maig de 1929 (13) assisteix a una Junta en la que hi ha l'Inspector Provincial de Sanitat Sr. Julio Janes Malingre, en la que es constaten diversos punts:

1. No està organitzada l'oficina de sanitat municipal.
2. Els inspectors municipals han procedit a la vacunació antivariòlica, a la inspecció dels establiments públics, a la inspecció mèdico-escolar i a la inspecció de les substàncies alimentícies. Es fa constar que s'està iniciant el registre sanitari d'habitatges.
3. Es considera bo l'aprovisionament d'aigua potable.
4. Els carrers estan nets, però la recollida d'escombraries no és del tot correcta.
5. Està a punt d'inaugurar-se el nou escorxador.
6. El cementiri està bé, però cal millorar el dipòsit de cadàvers.
7. Es proposa que els establiments d'esbarjo, Ateneu i Centre de Cultura Popular, millorin els seus serveis sanitaris, donant-els-hi un mes de termini.
8. En les estadístiques de mortalitat es constata que el càncer i la tuberculosi són les principals causes d'aquella, si bé no en quantitats superiors a la de la resta de la província.
9. Les hortalisses i els vegetals consumits crus són la principal causa d'insalubritat.
10. Les reformes sanitàries que es consideren més urgents són: l'ampliació de l'abastiment d'aigües potables, l'establiment d'un sistema de recollida de les escombraries urbanes i el tractament de les mateixes i la construcció d'un rentador públic adequat.

El dia 6 de desembre de 1929 (14) es reuneix la Junta sota la Presidència de l'alcalde Sr. Muxí Nasau, amb l'assistència, entre altres, del metge Agustí Solé Xarpell, per estudiar una part del Vall de Llobera, on es projecta fer una carretera. La Junta creu que serà de gran interès sanitari puix es podran eliminar uns pous d'aigües negres que serveixen per regar els horts i que constitueixen poderosos focus d'infecció.

El dia 19 de desembre de 1930 (15) es reuneix la Junta presidida per l'alcalde Sr. Josep Viladrich Viladomat, amb assistència entre altres del metge Agustí Solé Xarpell, per a estudiar una instància presentada pels veïns de la plaça de Sant Pere i del carrer de Llobera que es queixen de l'abandó de la susdita plaça, on hi ha tota mena de deixalles i escombraries. Aquesta és l'última acta que trobem en el "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". El llibre fou iniciat l'any 1903, el dia 7 de març, data de creació de la Junta de Sanitat, i acaba el dia 19 de desembre de l'any 1930. Les pàgines 25 a 50 estan en blanc. De l'any 1930 en endavant no hem trobat a l'Arxiu cap més llibre d'actes ni cap altra menció d'actuacions de la Junta de Sanitat fins que l'any 1935, el dia 11 de gener, a les nou de la nit, es reuneixen a les Cases Consistorials unes quantes persones, prèviament convocades, per a procedir a la constitució de la Junta d'Higiene, Sanitat i Pecuarià de la ciutat. S'aprova la constitució de la Junta següent:

President: Josep Serra Forn, alcalde

Vice-President: Enric Rovira Call, metge

Vice-President segon: Leopold Vicens Font, veterinari

Vocals: Agustí Solé Xarpell, metge; Lluís Baixas Castellví, metge; Josep Solé Xarpell, metge; Joan Roca Rossinyol, regidor; Josep Cases Sant, mestre;

Manuel Casserras, pare de família; Rosend Sarri Muntada, farmacèutic (16)

L'any 1936 assistí, en qualitat de metge de capçalera, a la intervenció quirúrgica que practicà el metge manresà Joan Soler Cornet, ajudat dels metges responsables del Sanatori del Miracle Simeó Selga i Ramon Llatjós, en la casa Vivets, pròxima a l'esmentat Sanatori. El pacient tenia una hèrnia estrangulada (17).

El dia 17 de febrer de 1945 (18) per complimentar la "Ley de Bases de Sanidad Nacional" del 25 de novembre de 1944, es procedeix al nomenament dels vocals del "Consejo Provincial de Sanidad", escaient aquell en les persones següents: Agustí Solé Xarpell, metge; Angel Aldomà Canut, farmacèutic; Joaquín Fernández García, veterinari; Emmanuel Vilella Monegal, mestre; i Miquel Torres Garriga, secretari de l'ajuntament. Acaba l'acta dient: "no pudiendo ser nombrados ningún arquitecto ni ingeniero, por no haberlos en la ciudad".

El polític:

El dia 24 de març de 1924 (19) el Delegat Governatiu destitueix l'ajuntament i en nomena un de nou format pels regidors: Estanislau Ramonet Montaner, Ramon Viladrich Capella, Joan Coromines Montanyà, Agustí Solé Xarpell, Joan Guitart Armengol, Josep M. Muxí Nasau, Pere Mosella Isanta, Ramon Reig Padullés, Joan Viladrich Bajona, Manuel Casserras Montaner. El secretari accidental és Martí Seubasembrada. Això s'ha d'inscriure en el context del cop d'estat que, el dia 12 de setembre de 1923, havia donat el general Primo de Rivera, llavors Capità General de Catalunya.

El dia 4 d'abril de 1924 (20) Agustí Solé Xarpell és nomenat Tinent d'Alcalde.

El dia 12 d'abril de 1924 (21) passa a formar part de la comissió d'Hisenda, juntament amb Joan Coromines Montanyà i Joan Guitart Armengol.

El dia 1 de maig de 1924 (22) hi ha una reunió de la comissió permanent de l'Ajuntament, essent l'alcalde Estanislau Ramonet Montaner, i tinent d'alcalde: Joan Coromines Montanyà i Agustí Solé Xarpell. Es prenen els acords de donar-se per assabentats de les resolucions de la Junta de Sanitat del dia 24 d'abril de 1924 que, sota la presidència del delegat Governatiu, prengué els acords que ja hem vist en l'apartat **El metge**. S'acorda fer un pregó per cridar l'atenció del veïnat sobre la conveniència de complir els acords de la Junta.

El dia 23 de maig de 1924 (23) intervé en l'aprovació del pressupost per l'any 1924, que puja un total de 57.268,22 ptes.

El dia 5 de juny de 1924 (24) passa a formar part, junt amb Joan Guitart Armengol, de la comissió municipal per demanar el benefici de la pluja a la Mare de Déu del Claustre.

El dia 6 de juny de 1924 (25) és l'última acta en que hi figura, i hi signa, el metge Agustí Solé Xarpell en els Plens de l'Ajuntament; després però encara el trobarem com assistent a d'altres plens, perquè se'l comissiona per a diferents afers.

El dia 31 de desembre de 1924 (26) se'l nomena, junt amb Joan Coromines i Joan Guitart, comissionat per a revisar el pressupost i l'exercici de 1925. No hi assisteix.

El dia 22 de febrer de 1925 (27) novament és nomenat per formar part d'una comissió, junt amb Joan Coromines i Joan Guitart, per dictaminar sobre el pressupost de 1923/1924. No hi assisteix.

El dia 15 d'octubre de 1925 (28) trobem l'acta de presa de possessió dels nous

regidors: Rossend Sarri, Agustí Gras, Josep Llobet i Josep Brichs, per cobrir les places dels dimissionaris Agustí Solé Xarpell, Pere Mosella Isanta, Joan Viladrich Bajona i Manuel Casserras Montaner.

El dia 8 de març de 1944 (29) trobem l'acta de presa de possessió del nou ajuntament que queda constituït de la manera següent:

Alcalde: Agustí Solé Xarpell, metge

Regidors: Josep Riart Algué; Pere Mosella Isanta; Joaquín Fernández García, veterinari; Josep Canal Inglabaga; Josep Call Vidal; Domingo Fujol Planas; Josep Gangolells Torra

Secretari: Miquel Torres Garriga

El veterinari Sr. Joaquín Fernández García manifesta que: "únicamente toma posesión acatando órdenes de la superioridad, pero que quiere hacer constar su incompatibilidad del cargo de Inspector Municipal Veterinario con el de gestor del ayuntamiento, según establece el art. 46 de la Ley Municipal vigente".

A partir de l'acta del dia 7 de novembre de 1944 el metge Solé ja no presideix cap sessió de l'ajuntament; enlloc, però, trobem el motiu de la seva absència, encara que és del domini públic a la ciutat que aquell havia fugit per por dels maquis que tenien aterrorida la comarca pels tropells que cometien sota el comandament del cèlebre Massana. Per aquest motiu fou destituït del seu càrrec pel governador.

El dia 29 d'agost de 1945 (30) acaba les seves funcions la gestora que regí l'ajuntament de Solsona, quin alcalde fou Agustí Solé Xarpell.

L'home social:

L'Orfeó Nova Solsona: (31) El metge Agustí Solé Xarpell era un bon afeccionat a la música com ho demostra que fou un dels primers components de l'orquestra la "Lira Solsonina", on hi tocava el clarinet i també, com veurem, per la seva dedicació a l'Orfeó.

L'any 1919 és nomenat President de la Junta de l'Orfeó Nova Solsona, essent-ne el tresorer el veterinari Leopoldo Vicens Font. En serà el President durant tota la primera etapa que comprengué des de la fundació l'any 1919, fins a la seva dissolució l'any 1931.

Pel mes de juliol de 1921 presideix la festa de la Benedicció de la Senyera, a la que hi assisteixen el mestre Millet i els padrins: Eduard Aunós, diputat a Corts i posteriorment ministre d'Educació del govern de Franco, i la Sra. Teresa Mensa, viuda Riu.

El dia 1 de setembre de 1923 acompanya a l'Orfeó en la visita que fa a la Seu d'Urgell, junt amb el Director Mn. Lluçà. Féu el discurs de regreiciament de l'afectuosa benvinguda que les autoritats d'aquella ciutat, presidides pel Bisbe i Copríncep d'Andorra, els hi feren.

El dia 1 de maig es dirigeix al Nunci del Papa Frederic Tedeschini per agrair-li la visita de quatre dies que féu a Solsona.

El dia 24 de setembre de 1928 acompanya novament l'Orfeó, aquesta vegada a Montserrat, en la trobada d'Orfeons que hi tingué lloc.

El dia 13 de juliol de 1930 el trobem novament acompanyant l'Orfeó en el Festival d'Orfeons de Catalunya que tingué lloc a Montjuic, dins dels actes de cloenda de l'Exposició Internacional de l'any 1929.

El dia 14 d'abril de 1931 té lloc la proclamació de la República a Espanya, fet que influirà en la marxa de l'Orfeó que depenia, llavors, del Centre de Cultura Popular de marcat tarannà conservador. A finals d'aquell any es dissol l'Orfeó que tornarà a reviuire l'any 1960, quan ja el metge Solé havia mort.

Altres activitats: L'any 1928 és nomenat Administrador de la Confraria de la Mare de Déu del Claustre, patrona de Solsona. Aquest càrrec l'exercirà fins a les darrerries de l'any 1931 (32).

Fou President del Club de Futbol Solsona, des del dia 7 de gener de 1929, fins al final de l'any 1931 (33).

Conclusions:

El metge Agustí Solé Xarpell, fill de Solsona, exercí la seva professió en la ciutat nadiua durant tota la vida, d'una manera notable puix hom parla del seu extraordinari "ull clínic" i de que les seves sentències eren inapel·lables. Fou un home d'una religiositat discreta; ja hem vist que fou administrador de la Confraria de la Mare de Déu del Claustre, la patrona de Solsona, i que fou President de l'Orfeó Nova Solsona, entitat lligada a l'esglèsia.

Tirava a conservador, però el seu *savoir faire* el permetia estar bé amb tot el poble, tot i les greus diferències que el partidisme polític d'aquells anys establí a Solsona. L'any 1934, després dels fets del 6 d'octubre, ajudà al nostre pare Màrius Coromines que va estar empresonat al vaixell Uruguai i posteriorment a la presó Model. Durant la guerra civil del 1936 al 1939, en unes quantes ocasions, ajudà als que temien per la seva vida. Mn. Enric Bartrina ens ha explicat que els estudiants de capellà al seminari de Solsona en la immediata

postguerra, li deien el metge "sopes" perquè el primer que feia al visitar els xicots d'aquella institució era posar-los a dieta de sopes.

A més a més, era d'un catalanisme provat com es posa de manifest en el discurs de presentació de l'Orfeó Nova Solsona, que féu a la Seu d'Urgell l'any 1923, i que publicà La Veu de Catalunya el dia 19 de novembre de 1923, en el número 8519, pàgina 10 (34).

La seva projecció social ha quedat ben palesa amb les múltiples activitats que exercità: polítiques, regidor en mantes ocasions i alcalde de l'Ajuntament de Solsona; lúdiques, President del Futbol Club Solsona, i President de l'Orfeó Nova Solsona durant tota la seva primera singladura, des de la creació l'any 1909 fins a l'any 1931; religioses, l'administració de la Confraria del Claustre.

Acabem fent notar que la figura del metge Agustí Solé Xarpell, no podia caure en l'oblit puix fou una persona notable de la ciutat de Solsona de la primera meitat del segle XX.

Abreviatures:

A.H.C.S. Fons A.C.S. = Arxiu Històric Comarcal de Solsona. Fons Arxiu Ciutat de de Solsona.

A.D.S. = Arxiu Diocesà de Solsona.

NOTES

1. En l'acta de naixement trobem el cognom Soler, però en la de defunció està escrit Solé. En les circumstàncies que resenyarem en el present treball, el trobarem escrit d'ambdues maneres.
2. A.D.S.-c. Llibre 31. Foli 138.
3. Aquesta casa la comprà a Matilde Pallarès, hereva de la nissaga dels Apotecaris Pallarès, que senyorejaren Solsona durante gairebé 500 anys. Cf. COROMINES i BALLETBÒ, MARCEL. Els Pallarès de Solsona (1450-1855). Solsona Ed. l'Autor. 1994. p. 5.
4. Arxiu General Històric de la Universitat Central de Barcelona. Expedients acadèmics.
5. Cf. Història de la Medicina al Solsonès. COROMINES i BALLETBÒ, MARCEL. Epidèmia de Grip de l'any 1918. Barcelona. Ed. Bayer. 1995. p. 9.
6. Cf. Història de la Medicina al Solsonès. COROMINES BALLETBÒ, MARCEL. Epidèmia de Grip de l'any 1918. Barcelona. Ed. Bayer. 1995. p. 9.
7. TASIÉS i PLANAS, JORDI. Història de l'Orfeó Nova Solsona. Solsona. Edita: Orfeó Nova Solsona. 1995. p. 48.
8. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". Tom 1793. p. 13.
9. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". Tom 1793. p. 15.
10. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". Tom. 1793. p. 16.
11. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". Tom 1793. p. 18.
12. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". Tom 1793. p. 19.

13. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". Tom 1793. p. 20.
14. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". Tom 1793. p. 22.
15. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Actas de la Junta de Sanidad". Tom 1793. p. 23.
16. A.H.C.S. Documents solts.
17. Història de la Medicina al Solsonès. SELGA i UBACH, SIMEÓ; LLATJÓS i PLANAS, RAMON. Comunicació: "Crònica resumida del Santuari del Miracle com a Sanatori antituberculós l'any 1936-37". Barcelona. Bayer. 1995. p. 28.
18. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1756. p.103.
19. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1744. p.101.
20. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1745. p.3.
21. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1745. p.4.
22. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1770. p.3.
23. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1745. p.10.
24. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1745. p.11.
25. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1745. p.12.
26. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1745. p.20.
27. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1745. p.32.
28. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1745. p.48.
29. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento". Tom 1756. p.24.
30. A.H.C.S. Fons A.C.S. "Libro de Plenos del Ayuntamiento" Tom 1757. p.167.
31. Totes les dades relatives a la seva pertinença a l'Orfeó Nova Solsonales hem tret de: TASIES i PLANAS, JORDI. Història de l'Orfeó Nova Solsona. Solsona. Edita: Orfeó Nova Solsona. 1995. pp. 48, 67, 69, 71, 74, 169.
32. TASIES i PLANAS, JORDI. Història de l'Orfeó Nova Solsona. Solsona. Edita: Orfeó Nova Solsona. 1995. p. 48.
33. Història Il·lustrada del F.C. Solsona. Obra de pròxima aparició.
34. TASIES i PLANAS, JORDI. Història de l'Orfeó Nova Solsona. Solsona. Edita: Orfeó Nova Solsona. 1995. p. 178.

BIBLIOGRAFIA

1. A.H.C.S. Fons A.C.S. Toms 1744, 1745, 1756, 1757, 1770, 1793.
2. A.D.S. Parròquia de Solsona. Llibre de desposoris. Nr. 31.
3. Arxiu General Històric de la Universitat Central de Barcelona. Expedients acadèmics.
4. TASIES i PLANAS, JORDI. Història de l'Orfeó Nova Solsona. Solsona. Edita: Orfeó Nova Solsona. 1995.
5. Història de la Medicina al Solsonès. COROMINES i BALLETBÒ, MARCEL. Epidèmia de grip de l'any 1918. SELGA i UBACH, SIMEÓ; LLATJÓS i PLANAS, RAMON. Comunicació: Crònica resumida del Santuari del Miracle com a sanatori antituberculós l'any 1936-37. Barcelona. Edita: BAYER. 1995.
6. COROMINES i BALLETBÒ, MARCEL. Els Pallarès de Solsona (1450-1855). Barcelona. Edita: l'Autor. 1994.
7. Història Il·lustrada del F.C. Solsona. Obra de pròxima aparició.